

Милорад Радојчић

Ваљево

ПОДГОРЦИ НОСИОЦИ КАРАЂОРЂЕВЕ ЗВЕЗДЕ

Апстракт: У раду се говори о најхрабријим борцима ослободилачких ратова, од 1912. до 1918, носиоцима Карађорђеве звезде са мачевима, са подручја општине Осечина.

Кључне речи: ратници, битке, јунаштво, одликовања, Карађорђева звезда, Осечина.

KARADORĐE'S STAR BEARERS FROM PODGORINA

Abstract: The article refers to the bravest warriors of liberation wars that took place from 1912. to 1918, that is to awarded bearers of Karadorđe's Star with Swords, who originated from the territory of municipality Osečina.

Key words: warriors, battles, heroism, medals, Karadorđe's Star, Osečina

У ослободилачким ратовима од 1912. до 1918. године српски народ испољио је изузетан патриотизам, велико јунаштво, сналажљивост и пожртвовање, па и поднео велике људске жртве и материјална разарања. Србија је у тим ратовима скупо платила своју слободу: изгубила је пола националног богатства, 28 одсто становништва или сваку другу мушку главу. Добри познаваоци светских прилика тврде да у историји свеукупног човечанства нема примера ниједног народа који је за 5-6 године рата поднео такве жртве и постигао такве ратне успехе. У француском листу *Еко д Пари*, о херојству српске војске, 1915. године, написано је: „*Ово је добра прилика да се сетимо шта су ови јунаци у ојанцима учинили за све нас, за сјас цивилизације.*“

У овом тексту поред најкраћег подсећања на величанствену борбу српског народа током балканских и Првог светског рата желимо да вас упознамо са најхрабријима, међу тим храбрим ратницима, са подручја ваљевске Подгорине или прецизније речено општине Осечина.

Као што је познато под појмом *Подгорина* у ширем смислу се подразумева појас брежуљкастог и брдског земљишта које са свих или неких страна окружују планине. По многима то је по правилу пољопривредно-шумарски и воћарски крај. Како тих предела има у више делова земље то се за ону нашу често може чути и израз ваљевска Подгорина. Према народном и Вуковом схватању¹ Подгорина је горњи ток Колубаре. Према новијим схватањима у ужем смислу *Подгорина* је планински предео у Србији, у изворишту река Колубаре, Јадра и Тамнаве.

Антропогеограф Љубомир Павловић² записао је да народ одавно употребљава овај израз као географски термин, али је он постао књижевни тек у XVIII веку, када су турске власти по Свиштовском миру биле дужне поделити Београдски пашалук и поставити у њима народне кнежеве, који ће се с београдским пашом договарати о народним пословима. Баш у то време ова област је постала кнежина а њом је крајем XVIII и почетком XIX века управљао чувени Илија Бирчанин, обор кнез из Суводања испод Медведника. Тадашња подела ваљевског краја остала је иста и на почетку стварања модерне српске државе, па се још дуго појављује подгорска кнежина, капетанија и најзад подгорски срез.

Кроз време мења се њена територија, па су јој нека села одузимана, друга додавана и слично. Отуда већ дуже време постоје различита схватања тог појма. Најдуже је под њим схватана територија бившег Среза подгорског, најпре са седиштем у Ваљевској Каменици, а потом у Осечини. Још тада из Подгорине изузето је више села која су припојена Ваљевском срезу.

Сада општина Осечина покрива атар од 31.887 хектара и 20 насељених места (Бастав, Белотић, Братачић, Горње Црнићево, Гуњаци, Драгијевица, Драгодол, Комирић, Коњиц, Коњуша, Лопатањ, Осечина варошица, Осечина село, Остружањ, Пецка, Плужац, Сирдија, Скадар, Туђин и Царина). На том простору живе радни људи великом већином српске народности и православне вероисповести, који се преваходно баве пољопривредом. Занимљиво је да се у последњих пола века на овом подручју драстично смањује број становника и према последњем попису, обављеном 30. септембра 2011. године, Општина Осечина има само 12.571 становника.³

Подгорци, или прецизније речено житељи општине Осечина, прави горштаци редовно и масовно су учествовали у свим бунама, устанцима и борбама и за ослобођење своје земље. Храброст и родољубље народа

1 Караџић, 1898, 586.

2 Павловић, 1907; 1991, 349

3 Ранковић, 2012, 243.

овог краја дошло је до изражаја још у Првом српском устанку, када су браћа Недићи са својих 300 бораца настрадали у чувеном боју на Чокешици 1804. године. У селу Братачићу 1806. године вођен је жесток број против Турака а велики је допринос Мијаила Недића и сабораца у протеривању Турака из овог краја и паљењу турског села Петрица.

Посебно су Подгорци били запажени у балканским и Првом светском рату. Тада су се углавном борили у јединицама Дринске дивизије (I и II позива), које су средином 1914. године ушле у састав Треће армије, под командом генерала Павла Јуришића Штурма, примајући главни аустроугарски удар од Љубовије и Шапца, у првој операцији по пристизању Друге армије и њеног противудара на Церу и долини Јадра. У тим борбама од септембра до новембра 1914. године обе дивизије су тешко страдале на масивима десне обале Дрине.⁴ Преко ових крајева 1914. године протутњале су многе војске и на више места, а поготово на Рожњу, вису Соколских планина, вођене су оштре борбе. Још тада је ова општина поднела велики број људских жртава и значајна материјална страдања.

О ордену Карађорђевог ордена

За заслуге у тим ратовима српски војници одликовани су разним домаћим и страним одликовањима (орденима, медаљама, споменицама...). По правилу добијали су их храбри, пожртвовани и одговорни борци. А војничка дужност по својој психологији, начину живота и поступања, у целини тражи стално жртвовање своје личне слободе. Међу тим одликовањима посебно се истиче орден Карађорђевог ордена са мачевима, највише војно одликовање које је додељивано у Србији и бившој Југославији до Другог светског рата.

Установљена је у Србији, 1. јануара 1904. године, као успомена на стогодишњицу Првог српског устанка под Ђорђем Петровићем Карађорђем. Додељиван је заслужним према Краљу и Отаџбини у миру и рату. За заслуге у миру додељиван је орден Карађорђевог ордена (без мачева), а за заслуге у рату орден Карађорђевог ордена са мачевима.

Према томе Карађорђевог ордена са мачевима је наше највише ратно одликовање и у ратовима од 1912. до 1918. године. Најпре је додељивана само официрима који су активно учествовали у борби или онима који су непосредно припремали ратне операције, као што су: начелник штаба и начелник оперативног одељења Врховне команде. Током 1915. године

---

4 Радојчић, 2000, 303-334.

Указ о додели ордена

Орден Карађорђеове звезде

установљена је и Орден Карађорђеове звезде са мачевима, који је додељиван војницима и подофицирима за изузетне подвиге у рату.

Дакле Орден Карађорђеове звезде са мачевима додељиван је само најхрабријим и најспремнијима међу храбрима. Он је могао бити официрског или војничког ранга. Орден Карађорђеове звезде са мачевима војничког ранга могао је бити златан и сребрни. Наравно вишег нивоа био је златан.

Карађорђеова звезда официрског ранга имала је четири реда. На прсте се могу избројати они који су имали овај орден I и II реда. То су углавном били представници владајуће круне, наше прослављене војводе и савезничке главнокомандујуће старешине. Орденом III реда било је одликовано 118 Срба, а IV реда 1.146 Срба. Наравно један број заслужних странаца имао је и ова одликовања. Златни војнички орден имала су 1074, а сребрни војнички орден 1.449 Срба.

Првог априла 1931. године донет је Закон о правима и повластицама подофицира, каплара и редова одликованих тим одликовањем. Током 1935. године основано је и Удружење носилаца Карађорђеове звезде, на чијем је челу најпре био Ваљевац дивизијски генерал Александар Алекса Стојшић, чији је деда и имењак Алекса Стојшић, био први учитељ у Осечини. Носиоци тог високог одличја имали су право на скромну новчану надокнаду, право на бесплатну возњу железницом,

попусте на бањско и друго лечење, предност на пријем у државну службу, предност на пријем њихове деце у војне школе и слично

И у бившој СФР Југославији лица одликована овим орденом имала су права на одређени новчани износ и друге законске повластице. Било је и оних који су тврдили да су у неком периоду били потпуно изједначени у својим правима са носиоцима Ордена народног хероја Југославије.

Носиоци ордена Карађорђевог ордена

Неколицина Подгораца сјајним храбрим држањем и сналажљивошћу у тим ратовима скренули су пажњу на себе и постали његови носиоци. Бивали су први у јуришу на противничка утврђења, у скакању у њихове ровове, хватању у коштац са непријатељским војницима, на разне начине настојали су да их надмудре и преваре, а одступали су само када су морали, па су постајали и остајали узор у својим војничким колективима. Њихова храброст, сналажљивост, пожртвованост и борбеност и у најтежим околностима јачала је дух и борбени морал њему блиског српског војника. То су у правом смислу речи били див – јунаци, хероји без страха и мана. Тврди и непопустљиви на муци, неустрашиви и истрајни у акцији, несаломљиви у невољи, али скоро заборављени у слободи.

О њиховим делима можда највише говори податак да су најчешће за то високо одликовање предлагани од својих сабораца и ратних јединица. Хтели не хтели, морамо признати да одабрати најхрабрије међу иначе храбрим српским војницима није било лако и једноставно. Да се не би огрешили о неког од њих и тиме изазвали незадовољство и раздор у колективу старешине су најчешће тражили да чета или каква друга јединица предложи најбоље војнике који треба да буду одликовани орденом Карађорђевог ордена са мачевима. Колико се пажње поклањало том одликовању и њиховим носиоцима сведочи и чињенице да су укази о његовој додели редовно објављивани у службеним гласилима, а да су и у најтежим условима постројавани ратни колективи да би одликованима било свечано уручено то одликовање.

На жалост многи од тих људи су већ давно пали у заборав, па се о њима више и не говори и не пише. Њихова имена и презимена не носе ни улице, ни друштва и ни удружења грађана. Мада се идуће године навршава се 100 година од почетка Првог балканског рата, а још нема потпуног списка погинулих са овог подручја, а камоли свих учесника у тим ратовима. Такође, нису позната ни имена и презимена свих носилаца ордена Карађорђевог ордена са мачевима – тог највишег ратног признања. Нигде нема ни најнужније документације о додели тог висо-

ког одличја и основних биографских података о њиховим добитницима. У међувремену, нестало је и већи део документације Удружења носилаца Карађорђевог звезда, па ће бити све теже да се то оствари. Посебно је тешко доћи до указа о додели тог признања пошто је оно додељивано током свих тих ратних година, али и 36 година касније. Чак и кад се пронађе, то не говори много о носиоцу одликовања, јер обично, сем имена и презимена, нема других података.

Истине ради подсетићемо да је новинар Милан Шантић сачинио и у књизи „Витезови слободе“ (Београд, 1938) објавио први списак носилаца тог признања. Време је показало да је тај списак непотпун и непрецизан. Професор Томислав С. Влаховић сачинио је нови списак и објавио велику књигу „Витезови Карађорђевог звезда са мачевима“ (Аранђеловац, 1990), али ни он није комплетан. Уз њихова имена углавном су објављене биографије до којих је аутор успео доћи, па је остало много оних о којима се и даље не зна готово ништа или су дати веома штур подаци.

Имајући све то у виду аутор је још пре две деценије започео своја истраживања о носиоцима Карађорђевог звезда везаним за Ваљевски крај. Најпре су обављена детаљна истраживања у Архиву Југославије, Архиву Србије и Архиву Војноисторијског института у Београду, а затим и у међуоштинским историјским архивима у Ваљеву и Шапцу и на многим другим местима. Прегледане су све објављене књиге на ову тему и везане за овај крај, многи стари листови и часописи, и консултовани скоро сви шефови месних канцеларија и други познаваоци прилика по селима из којих потичу витезови Карађорђевог звезда, обављена и друга теренска истраживања.

Захваљујући предузетим мерама и радњама дошло се до података која су лица из Осечинске општине имала то високо одличје.

БОЈАНИЋ ЦВЕТКО – Цвејо, земљорадник (Белотић, 1892 – Белотић, 9. I 1979)⁵. Отац Никола, мајка Станка (из Врбића код Крупња), земљорадници. Основну школу учио у Белој Цркви код Крупња. Почетак Првог светског рата затекао га је на одслужењу редовног војног рока у Петом пешадијском пуку у Ваљеву, у јединици легендарног мајора Михаила Маџаревића у чину каплара. У рату је био и његов брат

5 Влаховић, 1990, 422; Казивање Милете Бојанића, из Белотића, инспектора СУП-а у Ваљеву; Сећање Владана Бојанића, познатог друштвено-политичког радника у Београду; Радојчић, 1997, 388; С. Р., „Сећање чува сјај“, *Подгораци*, Осечина, бр. 1, од 26. новембра 1998, 5.

Живко. У борбама на Дрини, Колубари и Сувобору, 1914. године, истицао се храброшћу и сналажљивошћу.

Постоје две верзије због чега је одликован Карађорђевог звездом са мачевима. По казивању сродника добио ју је јер за време борби на Мачковом камену или Сувобору током извиђања са патролом наишао је на аустроугарски батаљон и командовао као да се за њим налази читав пук, па је један број противничких војника заробљен а други погинуо. По другој верзији одликован јер је, под кишом непријатељских куршума, изнео са бојишта тешко рањеног француског генерала.

На Солунском фронту Цветко Бојанић је тешко рањен, а два гелера носио је у грудима до краја живота. По завршетку Првог светског рата вратио се кући али је, после само месец дана, поново мобилисан и учествовао у сузбијању побуне Арнаута на Косову. Имао је Албанску споменицу и био одликован Медаљом за храброст, Сребрним војничким орденом Карађорђевог звезде са мачевима (указ 150806) и другим одликовањима.

БРАНКОВИЋ, БЛАГОЈЕ, земљорадник (Осечина, 1. VIII 1891 – Лојанице код Владимираца, око Митровдана 1943).⁶ Отац Богољуб, зв. Љуба, из Горњег Црниљева дошао је у кућу будућој супрузи Босилки Јанковић у село Осечину. Ови вредни и скромни земљорадници имали су петоро деце, па нису имали могућности да их школују. Завршио је само основну школу у месту рођења и остао на селу да се бави пољопривредом.

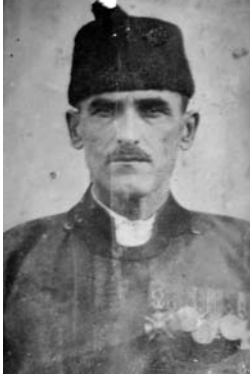
Као добар и спретан војник на одслужења редовног рока произведен је за поднаредника. У Првом светском рату учествовао је као припадник V пешадијског пука Дринске дивизије I позива и посебно се истакао у борбама на Цигли, Смртнићу, Сенковићу, Коритима, Столицама и Коренити 1914. године. Увек је бивао у првим борбеним редовима. И касније био је веома запажен у борбеним окршајима, од 28. септембра 1916. до 18. маја 1918. године, на Кајмакчалану и Кочобеју, на Флоки, Браздастој и Рововској коси. Добровољно се јављао и за најтеже борбене задатке, показујући изузетну хладнокрвност, умешност и пожртвовање, делујући својим примером и на остале борце и старешине.

За заслуге на Солунском фронту похваљен је наредбом команданта III армије, а за почињена јунаштва одликован је орденом Карађорђевог звезде са мачевима, Медаљом за храброст и Орденом Црвеног крста.

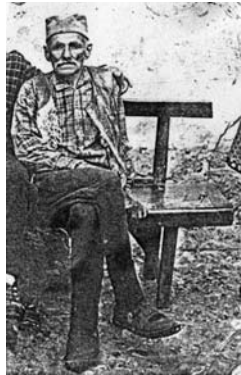
---

6 Архив Југославије, Београд, *Фонд Краљев двор* – Збирка података о носиоцима ордена Карађорђевог звезде и Белог орла; Казивања Стевана Лукића, земљорадника из села Осечина, Живана Матића, пензионера из варошице Осечине и Бранка Бранковића, земљорадника из Лојаница; Радојчић, 1997, 389-390; Радојчић, 2003б, 15.

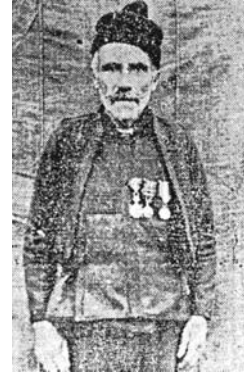

Милан Петровић

Живан Марковић

Степан Вуковић

Пошто је заћутало оружје вратио се у родно село и наставио да се бави пољопривредом. Оженио се Ангелином – Гицом Матић, домаћицом из Осечине и добио деветоро деце. Како приходи од пољопривреде нису били довољни за издржавање бројне породице најпре је држао малу продавницу (бараку), потом радио као дрвосеча и најзад, као сезонац одлазио да ради по селима Тамнаве, Посавотамнаве и Поцерине.

Увидевши да се тамо ипак лакше и боље живи са породицом је отишао у Лојанице код Владимираца и стално се настанио. Веома радан, дружељубив и скроман и као носилац овог високог одличја био је веома поштован и цењен. Услед дуготрајног ратовања и пешачења, слабо обучен и обувен ноге су му промрзле. Временом, захватила их је гангрена па су морале бити ампутиране.

ВУКОВИЋ СТЕПАН – Степа, земљорадник (Комирић, 18. XI 1873 – Комирић, 25. III 1960).⁷ Отац Милош и мајка Савка, рођ. Продановић, земљорадници. Основну школу завршио у Белој Цркви код Крупња.

Учествовао је у оба балканска и Првом светском рату. Као каплар – извиђач V пешадијског пука Дринске дивизије нашао се на обали Дрини, на граници према Аустроугарској, оног дана када је Народна скупштина Краљевине Србије у Нишу расправљала о ултиматуму бечког двора. У праскзорје, тог дана, командант пука мајор Војислав Арсенијевић, послао га је са патролом да осмотри шта се догађа с друге

⁷ Тодоровић, 1960; Влаховић, 1990, 424; Казивање Томе Вуковића из Комирића, пуковника ЈНА у Београду; Аце Вуковића, из Комирића, председника ОО СУБНОР-а у Пожаревцу и Продана Петровића из Комирића, председника ОО СУБНОР-а Осечина; Радојчић, 1996/1997, 202-203; Радојчић, 2009, 232-238; Шимић, 2009; Радојчић, 2010, 116-127.

стране Дрине. Патрола је из Старе Љубовије видела на другој обали реке, крај касарни у Братунцу, аустроугарску војску постројену у каре, која је у ставу мирно слуша говор свог команданта. Дохватио је пушку и са 1.800 метара испалио је први српски хитац на противничку војску. Том приликом оборио је аустроугарског команданта са белог коња. И после се као обвезник легендарног V пешадијског пука храбро борио и у многим другим борбама и другим војним акцијама.

За заслуге на бојном пољу одликован је сребрним војничким орденом Карађорђевог звезде са мачевима (указ 11102) и петнаестак других одликовања, међу којима и Орден за храброст руског цара Николаја II. Према ауторима књиге „Србија у ратовима 1912-1918, с посебним освртом на ваљевски крај“ за Вуковића је, на 216 страни, написано: „*Истицао се августиа 1914. године јер је похватио неке Аустријанце на стражи*“.

У браку са Милевом – Милком Ђурић имао је три кћери (Даницу удату у Црниљево, Наталију у Станковиће у Комирић и Смиљану у Ђуриће у Комирић) и три сина (Владана, Добривоја и Властимира) и за којих је остало бројно и потомство.

ГЛИГОРИЋ ЦВЕТИН, Цвејо, земљорадник (Остружањ, 5. III 1871 – Остружањ, ? IX 1943).⁸ Отац Милан био земљорадник, а мајка Станојка домаћица. Служећи војни рок стекао је чин резервног артиљеријског наредника. Учествовао је у балканским и Првом светском рату. Био је наредник у III пољској батерији Дринског артиљеријског пука II позива.

По повратку са фронта вратио се кући и наставио живот пољопривредника. Био је жилав, мудар и разборит сељак.

Носилац је Албанске споменице. Одликован је Медалом за храброст, Златним војничким орденом Карађорђевог звезде са мачевима (указ 11102), руским Орденом св. Георгија IV степена. Од војводе Степе Степановића награђен је коњичким карабином.

Иза себе је оставио бројно и захвално потомство. Његов син Чедомир (Остружањ, 1915 – Осечина, 1975), био је борац Ваљевског партизанског одреда, норвешки интернирац, носилац Партизанске споменице 1941. године и познати друштвено-политички радник.

ЖИВАНОВИЋ ДОБРОСАВ, земљорадник, резервни официр (Лопатањ, 7. VII 1878 – Кајмакчалан, 13. IX 1916).⁹ Отац Андрија и мајка Марија, рођ. Илић из Коњица, пољопривредници. Основну школу за-

8 Влаховић, 1990, 425; Казивање Драгана Глигорић, службеника из Осечине; Радојчић, 1998; Грујичић, 1998, 5; Пивнички – Дринић, 2006, 703.

9 *Рајник*, Београд, 1922-1924; Влаховић, 1990, 427; Казивање Живка Живковића, полицајца из Лопатња у Осечини.

Драгомир Јанковић

Рафаило Крстић

Будимир Радивојевић

вршио је у Остружњу. Остао је у селу и бавио се пољопривредом. Током службења војног рока показао се вредним, спретним и одговорним па је унапређен у чин резервног поднаредника.

Учествовао је у балканским ратовима, показујући не само храброст и сналажљивост, већ и умешност у командовању. За заслуге у Српско-турском рату преведен је у официрски ранг и унапређен у чин пешадијског потпоручника. У Другом балканском рату добио је и чин поручника.

Посебно се истакао у борбама на почетку Првог светског рата и на Солунском фронту. Погинуо је као командир III чете II батаљона XVII пешадијског пука Дринске дивизије. За заслуге у рату одликован је официрским орденом Карађорђевог звезде са мачевима IV степена. О том је објављен и указ број 31224.

У браку са Анкицом, рођ. Николић добио је: Момчила и Величка, који су помрли као дечаци и Андрију, подофицира бивше југословенске краљевске војске, који је априла 1941. године заробљен и интерниран у Аустрију. После рата вратио се у земљу, али пошто његова верница Аустријанка није добила боравак у земљи, а он запослење, емигрирао је у САД одакле је долазио родбини у посету

ЈАНКОВИЋ ДРАГОМИР, земљорадник, (Гуњаци, 1. I 1888 – Гуњаци, 17. VI 1965).¹⁰ Отац Јеврем и мајка Марија, рођ. Арсеновић из Гуњака, били су земљорадници. Завршивши основну школу и он се бавио земљорадњом.

¹⁰ Архив Југославије, Београд, *Фонд Краљев двор* – Збирка носиоцима ордена Карађорђевог звезде и Белог орла; Влаховић, 1990, 428; Казивања Цветина Јанковића, земљорадника из Гуњака; Радојчић, 1999а, 81; Радојчић, 2009а, 277.

Са братом Милорадом (погинуо у борби на Скадру) учествовао је у балканским ратовима и Првом светском рату. Први пут је теже повређен у борби против Бугара, а потом и 5. октобра 1915. године. На лечењу у болници у Косовској Митровици је заробљен, али је успео да побегне. Као каплар I чете III батаљона V кадровског пука истакао се убацивањем бомби у ровове на положају Семић у Босни, када су нанети велики губици непријатељу и ослобођена група српских војника.

Одликован је Златним војничким орденом Карађорђевог звезде са мачевима о чему је објављен указ 11123.

По завршетку Првог светског рата вратио се у место рођења и наставио да се бави земљорадњом. У браку са Росом, рођ. Вилотић из Гуњака, имао је синове: Драгоја, Милоја и Милана и кћери: Радојку, Загорку, Зорку и Станку.

КРСТИЋ КРСТИВОЈЕ, подофицир и официр (Осечина, 28. VI 1893 – Оснабрик, Немачка, 6. XI 1944).¹¹ Отац Владимир и мајка Ангелина, рођ. Прокић, били су земљорадници. Имали су пуно деце па је пет њихових синова учествовало је у ратовима 1912-1918. године. Кад су пошли у рат отац им је дао по три динара за џепарац, а себи оставио само динар.

Питомац пешадијске подофицирске школе био је, до мобилизације 1912, у балканским ратовима учествовао је као поднаредник у V пешадијском пуку и наредник у Ваљевском војном округу. У Првом светском рату био је водник II чете IV батаљона Допунске команде у Водену (1916-1917) и борио се на Солунском фронту.

Нижи курс Пешадијске официрске школе завршио је у Сарајеву (1927). Преведен је у официрски ранг и обављао више одговорних дужности. Напредовао је до чина пешадијског потпуковника (1936). Заробљен је у Априлском рату 1941. године и интерниран у Немачку. Погинуо је приликом бомбардовања заробљеничког логора Оснабрик. Сахрањен је на гробљу у Евресбургу.

Одликован је Златном медаљом за храброст, два Сребрним медаљама за храброст, орденом Југословенске круне IV реда, орденом грчког Ратног крста, споменицама за учешће у ратовима од 1912. до

11 Војни архив, Београд, *Фонд Досијеа персоналних података*, К-828/306 и *Фонд бивше српске војске*, бр. 6, фас. 12, кут. 1, док. 296; *Српске новине*, Београд, од 30. септембра 1917; *Извештај Средњинског одбора Црвеног крста Југославије*, 28. мај 1945, 592; Влаховић, 1990, 431; Казивање Петра Крстића, аутопревозника из Осечине; Радојчић, 1999, 254-255; Радојчић, 1999б, 12-13; Радојчић, 2011, 380-381.

1918. године и Карађорђевоом звездом са мачевима IV степена (указ 21039). И брат му Рафаило одликован орденом Карађорђевој звезде са мачевима.

Са супругом Милицом, ћерком Данице и Недељка Мутавцића, адвоката из Београда, имао је ћерку Даницу, удату Стојић.

КРСТИЋ РАФАИЛО, пољопривредник, чиновник, (Осечина 4. III 1885 – Ваљево, 17. II 1977).¹² Отац Владимир и мајка Ангелина, рођ, Прокић, били су земљорадници. Завршио је основну школи и, до одласка на одслужење војног рока, живео у месту рођења и бавио се пољопривредом.

У Први балкански рат ступио је као пешадијски поднаредник у резерви. У свим ратовима од 1912. до 1918. године истицао се храброшћу, самоиницијативом и присебношћу. У Брегалничкој бици, као вођа патроле заробио је бугарску батерију, а други пут је са 17 војника, сачекао у заседи 150 Бугара, од којих су добијени многи драгоцени подаци о непријатељу.

При пробоју Солунског фронта, са седам војника непримећено је пришао противничким рововима и направио панику. За тај подвиг одликован је Сребрним војничким орденом Карађорђевој звезде са мачевима (указ 150806). Теже је рањаван на Костајнику 1914, при заузимању Битоља 1916, и на Добром Пољу 1917. године. Поред Карађорђевој звезде имао је сребрну и златну медаљу за храброст, руски орден Св. Ђорђа IV степена и све споменице за учешће у ратовима од 1912. до 1918. године.

После Првог светског рата радио је као општински деловођа у Осечини. Био је ожењен Станом Ивановић из Остружња али деце нису имали. Последње године живота провео је у Ваљевоу уз брижну помоћ синовеце Госпаве Гачић.

МАРКОВИЋ ЖИВАН – Живојин, земљорадник. (Царина, 4. VII 1892 – Царина, 28. VIII 1969).¹³ Отац Јеремија и мајка Обренија пољопривредници. Завршио је основну школу и остао у месту рођења да се бави пољопривредом на поседу од 13 хектара.

12 Група аутора, 1972, 200-202; Казивање Петра Крстића, аутопревозника из Осечине, Животе Живковића, службеника из Осечине и Михаила Ђерића, судије у пензији из Ваљева; Радојчић, 1999ц, 259-260; Радојчић, 1999б, 12-13.

13 Архив Војноисторијског института, Београд, *Архива бивше српске војске*, бр. 1. фас. 1, кутија 10, лист 16, док. 298; Архив Југославије, Београд, *Фонд Краљевог двора*, Збирка носилаца ордена Карађорђевој звезде и Белог орла; Казивање Јована Марковића земљорадника из Царине и казивање Анђелка Ђермановића наставника из Пецке; Влаховић, 1990, 433; Радојчић, 2000, 401.

Живорад
Миловановић
Плавшић

Цветин Глигорић

Јеврем Милинковић

На одслужење редовног војног рока ступио је 1. јануара 1914. године а служио је у III чети I батаљона V пешадијског пука. Пошто га је Први светски рат затекао, као редова, на одслужењу војног рока то је у том својству учествовао у многим борбама 1914. и 1915. године, показујући изузетну храброст, пожртвовање и дисциплину у борби. Са српском војском повлачио се преко Албаније а онда је преко Бизерте пребачен у Француску.

Након краћег опоравка вратио се и ратовао на Солунском фронту. Посебно се истакао у борбама на Кајмакчалану, Вируту, Флоки, Браздастој и Рововској коси. У неким, од тих борби, проглашаван је за најхрабријег у својој јединици.

Указом ФАО бр. 11124, од 5. јуна 1915. године одликован је Златним војничким орденом Карађорђевог звезде са мачевима. Ово ратно одличје зарадио је пошто је из противничког рова дохватио и изнео митраљез који је потом зналачки и успешно употребио у борби против непријатеља. Имао је и Златну медаљу за храброст, Албанску споменицу и још нека друштвена признања.

По завршетку ратних сукоба вратио се у место рођења и наставио да се бави пољопривредом. Истовремено обављао је и неке трговачке послове сарађујући са више познатих трговаца или радећи за њих. У политичком погледу није испољавао неку запаженију активност. Као познатог ратника и виђеног човека, током Другог светског рата настојали су да ангажују и четници и партизани.

У браку са Даринком имао је три сина и једну кћи. Јеротије, рођен 24. децембра 1924. године, учествовао је у завршним борбама Другог

светског рата. Пантелија, рођен 23. јула 1926. године, био је активни подофицир ЈНА, а умро је у Земуну. Јован, рођен 20. јануара 1933. године, као пољопривредни произвођач живи и ради у Царини. Надежда, рођена 20. децембра 1921. године у Царини, била им је прво дете.

МАТИЋ ДРАГИЋ, активни пешадијски поручник, (Осечина, 1885 – Кајмакчалан, 13. IX 1916).¹⁴ Отац Саво, зв. Ћосо и мајка Милка, пољопривредници имали су троје деце. Живели су у заједничком домаћинству са Савиним братом Богићем, који се није женио, а поред пољопривреде бавио се и угоститељством.

Нема података о почетку његовог школовања. Веома млад ступио је у војску и брзо је задобио поверење осталих војника и претпостављених старешина. У Први балкански рат пошао је као поднаредник II батаљона V пешадијског пука Дринске дивизије I позива. Посебно се истакао храброшћу на Бакарном гумну и пред Битољем. Већ за Божић 1913, унапређен је у чин пешадијског наредника. У борби око Скадра показао је изузетно пожртвовање и хладнокрвност.

Током Другог балканског рата убрајан је међу праве хероје у својој јединици, али је убрзо тешко рањен. За показано пожртвовање и јунаштво предложен је за Златну медаљу за храброст, пошто је сребрну добио у претходном рату. У јесен 1913. године произведен је у активног пешадијског потпоручника.

За време Првог светског рата увек је у првим борбеним редовима. Поново је тешко рањен али овога пута на Мачковом камену. Ипак, са осталима, повлачи се преко Косова и Албаније. У одступању и борбама против Бугара успешно је командовао четом. Погинуо је као водник III чете I батаљона XVII пешадијског пука на Кајмакчалану. Био је предложен за орден Белог орла са мачевима, а добио је и орден Карађорђевог звезде са мачевима IV степена (указ 31222).

У порти цркве у Осечини налазе се два споменика овом јунаку, један крај другога.

МИЛИНКОВИЋ ЈЕВРЕМ, официр, (Драгодол, 11. III 1878 – Ваљево, 26. II 1939).¹⁵ Отац Стеван и мајка Евдокија, пољопривредници.

14 *Рајини дневник*, „Јуначке жртве“, Солун, бр. 174, од 27. октобра 1916; *Рајиник*, Београд, јун 1922, 159; Казивање Боре Матића, пензионера из Осечине; Казивање Михаила Радивојевића, прете у Осечини; Влаховић, 1990, 328-329, 433; Радојчић, 2003а, 15; Радојчић, 2007/2008а, 9.

15 Архив Војноисторијског института, Фонд: Досијеа персоналних података и Архива бивше српске војске; Влаховић, 1990, 435; Казивање Зорке Ђорђевић, професора у пензији из Београда; Казивање Миодрага Лаушевића,

После основне школе завршио је трговачку празничку школу, а као војник и пуковску подофицирску школи и добија чин каплара 1900. године, а чин наредника следеће године.

У Првом балканском рату рату произведен је за активног официра, напредујући од потпоручника 1913. до капетана I класе 1920. године. У балканским ратовима борио се у саставу V пешадијског пука Дринске дивизије I позива, истичући се у борбама на Рујну, Битољу, Скадру, Велесу. Посебно је био запажен у борбама на Брегалници и Говедарнику.

И у Првом светском рату борио се као старешина у саставу V пешадијског пука на Дрини и Гучеву. Због ране задобијене у борби на Руднику, половином новембра 1914. године, провео је годину дана у болници. После тога је службовао као ађутант у пуковским окружним командама и као управник слагалишта хране на Крфу.

После рата углавном је обављао ађутантске и сличне послове у јединицама и установама Дринске дивизијске области у Ваљево. Најдуже је радио на регрутним пословима Војног округа. Пензионисан је у новембру 1931. године као капетан I класе.

Одликован је сребрним и златним медаљама за храброст, орденом Карађорђевог звезде са мачевима 1915 и орденом Југословенске круне V степена. Уз три ратне, носилац је и Албанске споменице.

Био је вредан и скроман човек, привржен породици. У браку са Јеленом, кћерком Грујице Лаушевића, председника Окружног суда и сестром председника Ваљевске општине (1921-1927) Страхине Лаушевића имао је сина Стевана, лаборанта и кћерке Зорку, Надежду и Милицу, професорке. Извесно време био је и председник Ловачког друштва „Браћа Недићи“ у Ваљево.

НЕНАДОВИЋ ЈЕВРЕМ, земљорадник (Царина, 2. X 1888 – Ваљево, 22. II 1943).¹⁶ Отац Живко и мајка Томка, пољопривредници. Основну школу је завршио у Пецкој, самоуко је овладао пинтерским занатом и њим се бавио уз земљорадњу.

У балканским ратовима је учествовао као војник – редов V кадровског пука Истицао се јунаштвом и сналажљивошћу у више борби и других акција. Још 1913. године одликован је Златном медаљом за храброст.

аутомеханичара из Ваљева; Подаци из матичне књиге умрлих Цркве ваљевске; Запис са надгробног споменика; Радојчић, 2007/2008б, 48-49.

¹⁶ Влаховић, 1990, 436; Јовановић, 1985, 200; Лазић, 2006, 108; Радојчић, 2007/2008д, 176-177.

Крстивоје Крстић

Јеврем Ненадовић

Драгић С. Матић

Сребрним војничким орденом Карађорђевог ордена са мачевима одликован је 1916. за храброст у борби против Бугара на Црној реци. У то време је поднаредник у XXIII пуку Вардарске дивизије.

После рата живео је у Царини у заједничком домаћинству са братом Богданом и синовцем Драгомиром, обрађујући заједнички посед од 17 хектара. Са Станицом Марковић из Гуњака оженио се 1908. године. Имали су синове: Тошу, Сретена, Светислава и Сретенка. Син му Сретен убијен је 1941. године код куће, као жртва фашистичког терора.

ПЕТРОВИЋ МИЛОРАД, жандармеријски наредник (Комирић, Осечина, 5. VI 1889 – Осечина, ?).¹⁷ Отац Симеун – Сима и мајка Иконија, пољопривредници. Основну школу завршио је у месту рођења. Остао у селу да се бави пољопривредном производњом.

Српско-турски рат 1912. затекао га је на одслужењу редовног војног рока у Ваљевоу, у пољској артиљерији. Већ тада је био подофицир и борио се у VII батерији III дивизиона Дринске дивизије. Ратно крштење доживео је на Рујну, где се водила огорчена борба и уз надчовечанске напоре наши борци су били успешнији. Српска војска је добила задатак да потисне Турке из Битоља и поврати 12 топова које су они запленили од Грка. Захваљујући вештини наших старешина и пожртвовању војника, у неравноправној борби, успели су да свечано уђу у Битољ и врате топове. Потом су ратовали у Скадру, Штипу и Овчем пољу, где

¹⁷ Група аутора: *Србија у ративима 1912-1918 с посебним освртом на Ваљевски крај*, Ваљево, 1972, 208 и 211; *Глас Ваљева*, Ваљево, 24. априла 1932, 4; Влаховић, 1990, 438; Казивање Продана Петровића, председника ОО СУБНОР-а Осечина из Комирића; Радојчић, 2009, 238; Радојчић, 2010, 116-127.

су их Бугари напали у току ноћи чији је напад одбијен. Петровићева батерија је изашла на положај Ретке букве и борба је вођена према Ћустендилу. У тој борби он је рањен у леву руку. За остварене успехе добио је Сребрну медаљу за храброст „Милош Обилић“. По закључењу мира и демобилизацији Дринске дивизије, као подофицир, задржан је и упућен у Скопље.

Тек што је, 1914. године, дошао кући на шестонедељно одсуство Аустроугарска је објавила рат Србији. По позиву мајора Лазаревића ступио је у IV пољску батерију Дринске дивизије у којој је остао до завршетка рата. Одређен је да као нишанџија са својим топом, сиђе са Цера до Лешнице. Тамо преко Дрине, у Јањи, на црквеном торњу, непријатељ је поставио своје сигнализаторе с барјачићима, који су давали знаке јединицама. Његов топ је сигурним погоцима порушио торањ и побио присутне војнике.

На путу ка Гучеву и Еминовим водама његова батерија са четири топа се задржала на Великој Бобији. Наредено је да са својим одељењем свуче топ до реке Штире и уништи митраљез који им је спречавао прилаз Гучеву. Непријатељ је приметио њихово кретање и осуо паљбу из митраљеза с леве стране. Без ичијег наређења опалио је неколико метака а изненађени противнички војници, напустили су митраљез. Скоро истовремено с десне стране почео је да пуца њихов други митраљез, па је изгледало да ће их све побити. Пошто је посада беспрекорно функционисала поново је нанишанио и ућуткао и тај други митраљез. Када су паралисали и трећи могли су несметано да гађају непријатељску пешадију. Након тога уследило је наређење за прелаз преко Штире и продор ка Гучеву. За уништавање непријатељских оруђа (топова и митраљеза) с друге стране реке Штире који су сејали смрт у редовима наше војске и спречавали њен излазак на Гучево одликован Златним војничким орденом Карађорђевог звезде са мачевима, који је добио тек 1916. године, на коти 1212 испод Кајмакчалана, указом 2053.

Учествовао је и у многим другим борбама. Посебно је био запажен на положају Шерметовац, код Шумаревића кућа, у Осладићу. Његов топ је гађао непријатељску пешадију док она није дошла под саму цев. Потом их је гађао картечом око два и по сата у тако задржао њихово даље надирање. По наређењу расходио је свој топ и повлачио се преко Ваљева и Крагујевца. Касније се борио у борбама за Београд и Смедерево, повлачио преко Албаније. Учествовао је у пробоју Солунског фронта и прогону непријатеља из земље.

По демобилизацији запошљава се у жандармерији у Осечини, где је пензионисан 1937. године у чину наредника. Носилац је још пет одличја.

У браку са Косаром имао је сина Драгутина, каменорезачког радника који је умро 1932. године у Осечини у 20 години и кћи Наталију. И брат Милутин био носилац Карађорђевог звезде са мачевима .

ПЕТРОВИЋ МИЛУТИН – Симиновац, земљорадник (Комирић, Осечина, 29. V 1892 – Комирић, Осечина, 25. X 1944).¹⁸ Отац Симеун – Сима и мајка Иконија, пољопривредници. Завршио основну школу и живео у месту рођења и бавио се пољопривредом.

Као борац V пешадијског пука Дринске дивизије био је учесник Првог светског рата и показао се изузетно храбрим, спретним и пожртвованим. За заслуге у борби на Хан Пијеску одликован је Златним војничким орденом Карађорђевог звезде са мачевима, указом 10102.

У периоду између два светска рата припадао је Радикалној странци. Од формирања четника био је у њиховим редовима. Био је четнички командант места и као такав починио ратне злочине. Зато је по доласку нових власти стрељан. Као народни непријатељ стрељан му је и син Радомир – Рада. А брат Милорад био носилац Карађорђевог звезде са мачевима.

ПЛАВШИЋ – МИЛОВАНОВИЋ ЖИВОРАД, земљорадник и чиновник, (Драгодол, 18. XII 1892 – Драгодол, 16. IX 1953).¹⁹ Отац Станко и мајка Милојка – Мила од Крсмановића из истог села, пољопривредни произвођачи. Завршио је четири разреда основне школе у Пецкој и остао у селу да се бави занимањем својих предака. Природно бистар и радознао доста је читао и желео пуно тога да научи.

Као редов III чете III батаљона V пешадијског пука Дринске дивизије I позива учествовао је у више борби током Првог светског рата. Нарочито је био запажен у борби против Бугара на Рововској коси и Кајмакчалану. Два пута је теже рањаван. Први пут 1914. у леву руку, а други пут, две године касније, у десну ногу.

Носилац је више ратних одликовања и других признања. На жалост сва нису сачувана ни забележена. Зна се да је имао златну медаљу за храброст, Сребрни војнички орден Карађорђевог звезде са мачевима (указ 150806). Ово највише ратно одликовање из тог периода зарадио је тако што је изненада упао у групу збуњених Бугара и командовао: „Чета за мнош!“ . Верујући да за њим наступа војна формација они су се уплашили и збунили, па су на његов захтев за предају одложили своје

18 Група аутора: *Србија у ратновима 1912-1918, с посебним освртљом на Ваљевски крај*, Ваљево, 1972, стр. 211; Влаховић, 1990, 438; Казивање Продана Петровића, председника ОО СУБНОР-а Осечина из Комирића; Матичне књиге рођених и умрлих у Завлаци; Радојчић, 2009, 238; Радојчић, 2010, 116-127.

19 Казивање Живојина Плавшића, агронома из Пецке; Казивање Миленије и Богољуба Суботића из Драгодол у Ваљеву; Влаховић, 1990, 434; Радојчић, 2004, 15; Радојчић, 2007/2008ц, 61.

оружје. Тако је сам успео да зароби и разоружа 19 Бугара и заплени већу количину оружја и муниције. Одликован је и са две медаље за храброст.

Пре одласка у „војну“ био је ожењен Лепосавом Суботић из истог села и добио кћи Радмилу, али су обе умрле док је он ратовао. По повратку кући оженио се Персидом Јанковић из Врагочанице код Ваљево. Пошто ни су имали своје деце усвојили су његову сестричину Миленију Плавшић.

Поред рада у пољопривреди по ослобођењу радио је као писар и деловођа Општине драгодолске, а потом и благајник Земљорадничке задруге у свом селу. Августа 1952. године отишао је у пензију, а после годину дана и преминуо. На кући у којој је живео подигнута је спомен плоча која подсећа на њега.

ПОПОВИЋ ЧЕДОМИР, земљорадник (Царина, Осечина, 6. XI 1885 – Кајмакчалан, 8. IX 1916).²⁰ Отац Драгић и мајка Стана, пољопривредни произвођачи. Поред њега они су имали синове Влајка и Радомира. Живео је у месту рођења и бавио се пољопривредом на 15 хектара земље.

Војску је служио као редов у III чети I батаљона V пешадијског пука „Краља Милана“ у Ваљево од 1909. године. Био је добар и одговоран војник па је добио чин резервног пешадијског наредника.

Учествовао је у оба балканска и Првом светском рату и често бивао у првим борбеним редовима. Истицао се родољубљем, храброшћу и пожртвовањем. Као редов III чете I батаљона V пешадијског пука Дринске дивизије I позива посебно се истакао неопаженим преласком на Мишарску аду и убацивањем бомби у противничке ровове. Тешко је рањен у леву руку код Лознице 1914. године, али ни то га није одвојило од ратних другова.

Са осталим борцима Српске војске повлачио се преко Косова и Албаније. После краћег одмора и реорганизације наших јединица са Крфа упућен је на Солунски фронт где се борио. Храбро је пао у борбама за Кајмакчалан. Сахрањен је на војничком гробљу у селу Баточини.

За херојско држање одликован је Златним војничким орденом Карађорђевог звезде са мачевима. О томе је објављен указ Његовог Величанства Краља ФАО бр. 11123 од 15. јуна 1915. године.

РАДИВОЈЕВИЋ БУДИМИР, официр (Лопатањ, Осечина, 24. XI 1896 – Петровац, ?, III 1950).²¹ Отац Димитрије и мајка Драгиња, пољо-

20 Архив Војноисторијског института, Београд, *Фонд Архива бивше српске војске*; Архив Југославије, Београд, *Фонд Краљевог двора*; Влаховић, 1990, 439.

21 Архив Војноисторијског института, Београд, *Фонд Архива бивше српске војске*; Влаховић, 1990, 171 и 172; Подаци из Матичне књиге рођених Цркве у Осечини.

привредници средњег имовног стања имали су доста деце, а он им је био осми по рођењу. Био је дугог лица, смеђе косе, кестењасте боје очију. Од особених знакова имао је два младежа на врату и ожиљак од бријача на јагодици левог образа. Завршио је четири разреда основне школе и пет разреда гимназије.

Учествовао је Првом светском рату од 1915. до 1918. године. До 1916. био је борац у Ђачком батаљону V пешадијског пука „Краља Милана“ Дринске дивизије. И након тога остао је у овом легендарном пуку. Током 1918. произведен је у пешадијског наредника. Трећег септембра 1918. године био је рањен али ни то није оставило тежих последица.

Као резервни пешадијски поднаредник II чете III батаљона V пешадијског пука, 2. септембра 1918. године, при нападу на положај Рововска коса кретао се испред своје десетине, храбрећи своје војнике ушао је у прве и друге непријатељске ровове. Мада је био под сталном баражном ватром остао је у рововима и против противника водио борбу ручним бомбама. Сутрадан је на Градиштанској коси после баража бомбама и пушкомитраљеским хицима, покренуо своју десетину на јуриш и том приликом био рањен. Својом умешношћу, храброшћу и смелошћу извршио је све задатке. Због тога је јавно похваљен наредбом команданта Прве армије од 4. септембра 1918, а заповешћу командира чете, од 5. септембра 1918, обзнањена су његова јуначка дела.

За испољену храброст и пожртвовање на Солунском фронту одликован је Сребрним војничким орденом Карађорђевог звезде са мачевица. О томе је издат указ ФАО 150806, од 31. марта 1920. године, Пре тога је, 1917. године, добио је Златну медаљу за храброст.

После рата напредовао је од полицијског писара до капетана I класе. Службовао је у Истоку, Ђаковици, Подујеву, Београду и Петровцу. У краткотрајном Априлском рату 1941. заробљен је и спроведен у немачко заробљеништво где је остао до ослобођења. По окончању ратних дејстава вратио се у земљу.

За заслуге у миру добио је и: Медаљу за војничке врлине, Медаљу за ревносну службу, Орден југословенске круне V реда, Албанску споменицу и Споменицу ослобођења и уједињења 1914-1918. године.

Женио се два пута два пута. Први пут са Станом кћерком Дивне и Милутина Павловића из Лужнице. Други пут са Даницом кћерком Василије и Михаила Крстића из Ниша.

ЦВЕТАНОВИЋ МИХАИЛО, земљорадник (Осечина, 17. X 1892 – Каменица, Коцелјево, 30. XI 1971).²² Отац Спасоје, зв. Малиша и мајка Миленија, сиромашни земљорадници имали су четворо деце. Завршио је основну школу и остао да им помаже у обављању сеоских послова.

Учествовао је у оба балканска и Првом светском рату. Био је храбар и спретан борац легендарног V пешадијског пука Дринске дивизије првог позива. Током извиђања терена у Трбосиљу код Лознице успео је најпре да изненади, а потом и зароби два, а касније још пет противничких војника. За тај подвиг одликован је Сребрним војничким орденом Карађорђевог звезде са мачевима. Тешко је рањен за време борби на Солунском фронту 1917. године. Поред највећег ратног одликовања из тог периода имао је Албанску споменицу, Медаљу за храброст и још нека признања.

По повратку са ратишта преселио се у Каменицу код Коцелјевог или Шабачку Каменицу, како се у овим крајевима чешће назива. Оженио се Зорком из Живиница код Тузле и на Пресеци саградио кућу и оформио топло породично гнездо. Имали су петоро деце – четири кћери и једног сина. Живео је тешко и скромно, радећи углавном под надницом и наполицу, али је важио за веома вредног и јако честитог човека.

***

Истине ради, морамо нагласити да се раније кроз новинске чланке провлачио податак да је ово високо признање имао и *Милоје Андрић* из Драгодола, отац Драгутина – Драгог Андрића, једног од организатора устанка 1941. године у Пецкој и околини, али за ту тврдњу нема никаквих доказа. Недавно је и мр Гроздана Н. Шимић у књизи *Комирић, некад и сад* (Шабац, 2009, стр. 60) поред Степана Вуковића, Милорада и Милутина Петровића, као носиоце Карађорђевог звезде из тог села, навела *Стијанимира Ђурића* и *Драгића Панџића*, али за то не даје никакве доказе. Можда оваквих и сличних тврдњи има још али до нас нису стигле.

Наши покушаји да те наведе проверимо нису дали резултата. У познатим списковима витезова Карађорђевог звезде са мачевима њихова имена се не помињу, а нема ни других писаних трагова који би то потврдили. Осим што смо међу добитницима овог високог одличја нашли име Драгића Панџића, али се не ради о овом већ оном рођеном у Југовићу код Лознице. До оваквих заблуда обично долази јер појединци поисто-

22 Илић – Лијескић, 1971; Казивања Радоја Ђурђевића, пуковника ЈНА у Београду из шабачке Каменице; Казивање Љупка Миловановића, агронома у Осечини из Горњег Црниљева; Радојчић, 2003в, 14.

већују Албанску споменицу, или какво друго одликовање, са Карађорђевом звездом, што је неприхватљиво јер су Албанску споменицу добили сви који су прешли преко Албаније а ово одликовање само они који су посебно истакли својом храброшћу, сналажљивошћу и луцидношћу.

Извори и литература

Извори

- Архив Војноисторијског института, Београд, Фонд: Архива бивше српске војске бр. 6, фас. 12, кут. 1, док. 296; бр. 1, фас. 1, кутија 10, лист 16, док. 298
- Архив Војноисторијског института, Београд, Фонд: Досијеа персоналних података, К-828/306
- Архив Југославије, Београд, Фонд: Краљев двор – Збирка носилаца ордена Карађорђеове звезде и Белог орла
- Међуопштински историјски архив Ваљево, Матичне књиге рођених Цркве у Осечини, 1881-1886.
- Општинска управа Осечина – матичне књиге
- Месне канцеларије у Пецкој, Завлаци, Цветуљи – матичне књиге
- Управа града Ваљево – Матичне књиге умрлих Цркве ваљевске

Литература

- Влаховић, 1990, 171-172, 422, 424, 425, 427-429, 431, 433, 434, 436, 438, 439; Влаховић Томислав С.: *Вийезови Карађорђеове звезде са мачевима*, Аранђеловац, 1990.
- Група аутора: *Србија у ративима од 1912. до 1918. године, са посебним освртом на ваљевски крај*, Ваљево, 1972, стр. 200-202, 208, 211, 216
- Грујичић, 1998, 5 – Грујичић Ж. Ј.: *Солунац из Остјружња*, „Подгорац“, Осечина, бр. 2, од 31. децембра 1998, 5
- *Извештај Средишњег одбора Црвеног крста Југославије*, 28. мај 1945, 592
- Илић – Лијескић, 1971 – Илић – Лијескић Живорад: *Ратар и ратник са Пресеке*, Глас Подриња, Шабац, 30. децембра 1971
- Јовановић, 1985, 200 – Јовановић Ј.: *Азбуковица у народноослободилачком рату 1941-1945*, Љубовија 1985, 200
- Карацић, 1898, 586 – Вук Ст. Карацић: *Српски рјечник, државно издање, 1898.*
- Лазић, 2006, 108 – Б. Лазић: *Зборник жртва Драгог светског рата 1941-1945*, Ваљево, 2006.
- Павловић, 1907, 349 – Павловић Љубомир: *Колубара и Подгорина*, Београд, 1907, репринт издање, Ваљево, 1991.
- Т. Пивнички – Дринић: „Глигорић, Цветин Цејо“, *Српски биографски речник*, Нови Сад, 2006, књ. 2, стр. 703.
- Радојчић, 2000, 303-304 – Милорад Радојчић: „Носиоци Карађорђеове звезде у ваљевском крају“, саопштење са научног скупа *Ваљевски крај у Првом светском рату*, одржаног 15. 16. новембра 1999. године у Ваљеву, а објављено у зборнику *Ваљево 1914-1918*, Ваљево 2000.

- Радојчић, 1997, 388-390 – Милорад Радојчић: „Бојанић Цветко – Цвејо“, *Биографски лексикон ваљевског краја*, Ваљево, 1997, књ. 1, допунска свеска.
- Радојчић, 1996/1997, 202-203 – Радојчић Милорад: „Вуковић, Степан – Степа“, *Биографски лексикон ваљевског краја*, Ваљево, 1996/1997, 1. књ.
- Радојчић, 1998, 397-398 – Радојчић Милорад: „Глигорић, Цветин Цвејо“, *Биографски лексикон ваљевског краја*, Ваљево, 1998, књ. 1, св. 2.
- Радојчић, 1999а, 81 – Радојчић Милорад: „Јанковић, Драгомир“, *Биографски лексикон Ваљевског краја*, Ваљево 1999, књ. 2, св. 7.
- Радојчић, 1999б, 254-255 – Радојчић Милорад: „Крстић, Крстивоје“, *Биографски лексикон ваљевског краја*, књ. 2, св. 9, Ваљево, 1999.
- Радојчић, 1999ц, 259. и 260 – Радојчић Милорад: „Крстић, Рафаило“, *Биографски лексикон ваљевског краја*, Ваљево 1999, књ. 2, св. 9.
- Радојчић, 2000, 401 – Радојчић Милорад: „Марковић Живан – Живојин“, *Биографски лексикон Ваљевског краја*, Ваљево, 2000, књ. 2, допунска свеска.
- Радојчић, 2007/2008а, 9 – Радојчић Милорад: „Матић, Драгић“, *Биографски лексикон Ваљевског краја*, Ваљево, 2007/2008, књ. 3.
- Радојчић, 2007/2008б, 48-49 – Радојчић Милорад: „Милинковић, Јеврем“, *Биографски лексикон Ваљевског краја*, Ваљево, 2007/2008, књ. 3.
- Радојчић, 2007/2008ц, 61 – Радојчић Милорад: „Миловановић или Плавшић, Живорад“, *Биографски лексикон Ваљевског краја*, Ваљево, 2007/2008, књ. 3.
- Радојчић, 2007/2008д, 176-177 – Радојчић Милорад: „Ненадовић Јеврем“, *Биографски лексикон Ваљевског краја*, Ваљево, 2007/2008, књ. 3.
- Радојчић, 2009а, 277 – Радојчић Милорад: „Јанковић, Драгомир“, *Српски биографски речник*, Нови Сад, 2009, књ. 4, 277.
- Радојчић, 2011, 380-381 – Радојчић Милорад: „Крстић, Крстивоје“, *Српски биографски речник*, Нови Сад, 2011, књ. 5,
- Радојчић, 2009, 232-238.: – Радојчић Милорад: „Комирић и Комирићанци“, *Календар Колубара*, Ваљево, 2009.
- Радојчић, 2010, 116-127 – Радојчић Милорад: „Рађевски витези слободе“, *Призор*, Лозница, 2010, бр. 9.
- Ранковић, 2011, 243 – Ранковић Здравко (уредник), *Велики народни календар Колубара за њесетину 2012. годину*, Ваљево, 2011.
- Шимић, 2009 – Шимић Н. Гроздан: *Комирић нека и сад*, Шабац, 2009,

Штампа

- Радојчић, 1999д, 12-13 – Радојчић Милорад: „Браћа Крстићи – Витезови Карађорђевог звезде“, *Подгорац*, Осечина, бр. 5, од 29. априла 1999.
- Радојчић, 2003а, 15 – Радојчић Милорад: „Рам за портрет старог ратника – Драгић С. Матић“, *Подгорац*, Осечина, бр. 22, од 5. августа 2003.
- Радојчић, 2003б, 15: – Радојчић Милорад: „Рам за портрет старог ратника – Благоје Бранковић“, *Подгорац*, Осечина, бр. 23, од 11. новембра 2003.
- Радојчић, 2003в, 14: – Радојчић Милорад: „Рам за портрет старог ратника – Михаило Цветановић“, *Подгорац*, Осечина, бр. 23, од 30. децембра 2003.
- Радојчић, 2004, 15 – Радојчић Милорад: „Рам за портрет старог ратника: Живорад Плавшић – Миловановић“, *Подгорац*, Осечина, бр. 24, од 8. марта 2004.

- С. Р., „Сећање чува сјај“, *Подгораци*, Осечина, бр. 1, од 26. новембра 1998, 5.
- Годоровић, 1960 – Годоровић Ж.: „Пао је командант с белог коња“, *Политика*, Београд, 4. августа 1960.
- *Рајник*, Београд, 1922-1924;
- *Српске новине*, Београд, од 30. септембра 1917.
- *Глас Ваљево*, Ваљево, 24. априла 1932, 4

Summary

In the period from year 1912 to 1918 total eighteen warriors from municipality of Osečina were awarded and became bearers of the most valued war decoration Karadorđežs Star with Swords. This number of awarded warriors is quite large and can be served as pride. Most certainly, it is almost impossible to find such a small territory that has this number of knights. Interesting is also that two pairs of brothers became the bearers of this highest decoration - Krstivoje and Rafailo Krstić and Milorad and Milutin Petrović.

All of them went to war as very young people with modest education. The fact that only three of them (Dobrosav Živanović, Dragić Matić and Čedomir Popović), from total number of eighteen knights, did not live to experience freedom is quite impressive. Most of them, who lived through the atrocities of war, returned to occupations they had before war.

Among bearers of this medal, three of them remained in army and became officers (Krstivoje Krstić, Jevrem Milinković and Budimir Radivojević). Four of them continued their education after the war and succeeded in getting a degree, which enabled them to involve in other things, apart from agriculture (Rafailo Krstić, Jevrem Nenadović, Milorad Petrović i Živorad Plavšić-Milovanović), while two of them moved with their families from their home area to Posavotamnava in search of better life (Blagoje Branović and Mihailo Cvetanović).

The bearers of this medal, known as the knights of the order of Karadorđežs Star, mostly were ordinary people - peasants, clerks, craftsman, but few of them officers, too. The medals they received certainly classified them as the cr ne of our society, although many of them lacked in basic needs. Almost all of them died and were buried without any military honors. It is not known, if the society paid them any honors by raising some monument or if some school, street or local society bears their name or surname.

However, they deserved to be remembered with pride, serving us as role models and as beacons on how to defend and preserve homeland. Nowadays, unfortunately, only their descendants and some lovers of local history are familiar with their life stories.